ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В АГРОФОРМУВАННЯХ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Л.А. Суліменко, к. е. н., доцент, А.І. Завадська, студентка
Житомирський національний агроекологічний університет

Розглянуто особливості і проблеми обліку дебіторської заборгованості в сучасних умовах. Досліджено стан та динаміку дебіторської заборгованості агроформувань Житомирської області та висвітлено комплекс заходів щодо створення ефективної моделі її обліку з метою уникнення ризиків неплатежів.

Постановка проблеми. Характерною особливістю сучасного розвитку економіки України є глибокі економічні перетворення в сфері виробництва на основі ринкових відносин, які вимагають перегляду системи бухгалтерського обліку, зокрема обліку взаєморозрахунків суб'єктів господарювання. На сьогодні одним з найбільш складних і суперечливих питань управлінського обліку є облік дебіторської та кредиторської заборгованості, що пов'язано з існуванням проблеми неплатежів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд економічної літератури свідчить про те, що, незважаючи на ґрунтовні теоретичні та практичні дослідження питань організації обліку, управління розмірами поточної дебіторської заборгованості, зокрема таким її видом, як заборгованість за товари, роботи, послуги, останнім часом поза увагою науковців залишилися практичні розробки процедури організації обліку дебіторської заборгованості загалом, тобто з врахуванням усіх її видів. Тому необхідно узагальнити вітчизняний досвід та дослідити основні питання організації обліку дебіторської заборгованості з метою його уніфікації, упорядкування, спрощення та управління нею.

Мета дослідження. Необхідність теоретичного обґрунтування і розробки практичних рекомендацій щодо обліку дебіторської заборгованості підприємств обумовили вибір теми дослідження та її актуальність.

Виклад основного матеріалу. Належна організація обліку дебіторської заборгованості сприяє ефективному управлінню її розмірами і термінами її погашення на підприємстві та посиленню контролю за своєчасним здійсненням розрахунків.

На управління дебіторською заборгованістю впливають дві групи факторів:

Рис. 1 Фактори, що впливають на розмір дебіторської заборгованості

Зміст аналізу дебіторської заборгованості полягає у визначенні структури дебіторів за різними ознаками та оцінці умов розрахунків з покупцями.

Від своєчасних розрахунків з дебіторами значною мірою залежить фінансовий стан підприємства. Адже існує пряма залежність між дебіторською і кредиторською заборгованостями, зокрема, при несвоєчасних розрахунках дебіторів виникає кредиторська заборгованість, тобто фінансовий стан підприємства погіршується (табл. 1).

Дебіторська заборгованість у бухгалтерському обліку класифікується в залежності від: термінів її погашення (поточна та довгострокова); ймовірності її погашення (сумнівна та безнадійна); оцінки її відображення в балансі (первісна вартість та чиста реалізаційна вартість).

Таблиця 1. **Динаміка дебіторської заборгованості в агроформуваннях Житомирської області, тис. грн.**

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2008 р. до 2006 р., +/–
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги: Чиста реалізаційна вартість	66755	108266	181950	115195
Первісна вартість	66771	116309	181950	115179
Резерв сумнівних боргів	16	8043	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками: з бюджетом	20496	20398	46008	25512
за виданими авансами	341	1829	2158	1817
з нарахованих доходів	-	-	-	-
Із внутрішніх розрахунків	103829	66781	83441	-20388
Інша поточна дебіторська заборгованість	13827	7600	68777	54950
Поточні фінансові інвестиції	1726	2962	1147	-579

На нашу думку, в фінансовій звітності дебіторську та кредиторську заборгованість доцільно згрупувати в розрізі товарних та нетоварних операцій, а також за строками погашення (табл. 2).

Таблиця 2. **Аналіз стану поточної дебіторської заборгованості за товари (роботи, послуги) за строками виникнення в агроформуваннях Житомирського району**

Дебіторська заборгованість за строками виникнення	2006р.		2007р.		2008р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
До 3 місяців	1207	33,8	1333	27,7	570	10,5
Від 3 до 6 місяців	1205	33,7	2430	50,6	732	13,4
Від 6 до 12 місяців	1163	32,5	1044	21,7	598	11,0
Більше 1 року	-	-	-	-	3543	65,1
Разом	3575	100,0	4807	100,0	5443	100,0

З табл. 2 видно, що в 2008 р. велику питому вагу дебіторської заборгованості становила довгострокова (65,1%), що негативно впливає на фінансовий стан підприємства. Тому з метою оперативного внутрішнього аналізу поточної платоспроможності, щоденного контролю за надходженням коштів від продажу продукції, погашення дебіторської заборгованості та іншими надходженнями грошових коштів, а також для контролю за виконанням платіжних зобов'язань перед постачальниками, банками та іншими кредиторами доцільно складати платіжний календар, в якому, з одного боку, розраховують наявні та очікувані надходження грошових коштів, а з іншого – розмір їх витрат на той самий період. Існуючі облікові регістри з обліку розрахунків не передбачають накопичення інформації про розрахунки з дебіторами за термінами виникнення та погашення заборгованості. Це не дозволяє отримувати

інформацію про дебіторську заборгованість в обсязі і вигляді, достатньому для проведення аналізу розрахунків з дебіторами з метою прогнозування ймовірності платіжної кризи суб'єктів господарювання, розробки заходів щодо її попередження.

Висновки та пропозиції. 1) З метою контролю за розрахунками за авансами пропонуємо внести зміни у назви рахунків бухгалтерського обліку, що містять термін «розрахунки». Рахунок 68 «Розрахунки за іншими операціями», субрахунок 681 «Розрахунки за авансами одержаними» та Рахунок 37 «Розрахунки з різними дебіторами», субрахунок 371. «Розрахунки за виданими авансами» назвати так: Рахунок 32 «Розрахунки за авансами», Субрахунки 321 «Розрахунки за авансами одержаними» та 322 «Розрахунки за авансами виданими».

2) З метою надання внутрішнім користувачам якісної бухгалтерської інформації про стан дебіторської заборгованості підприємства, для прийняття рішень пропонуємо доповнити регістри аналітичного обліку датою виникнення та погашення заборгованості.

3) В наказі про облікову політику підприємства відображати такі основні елементи: критерії групування заборгованості за її надання та непогашення; метод формування резерву сумнівних боргів.

4) Підвищення аналітичності, оперативності і точності облікових даних, в свою чергу, покращить ефективність прийняття управлінських рішень щодо впливу на стан розрахункової дисципліни.

5) Метод класифікації сумнівних боргів доцільно застосовувати підприємствам, які мають велику кількість дебіторів, і, навпаки, – метод формування резерву з врахуванням платоспроможності окремого дебітора краще використовувати тоді, коли кількість дебіторів незначна.

Отже, створення ефективної моделі обліку дебіторської заборгованості дозволить уникнути ризиків неплатоспроможності і зниження показників ліквідності внаслідок отримання об'єктивної та своєчасної інформації для прийняття оптимальних управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Акіншина О.В., Плотніченко І.Б. Модель внутрішнього аудиту розрахунків з дебіторами і кредиторами // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: 36. наук, праць. – Вип. «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку» / Відп. ред. О.Є. Кузьмін. – Л., – 2007. – № 576. – С. 3-8.

2. Бондаренко О.С. Методика управління портфелем дебіторської заборгованості // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 4 (58). – С 17-22.

3. Городнянська Л. Організація обліку дебіторської заборгованості на підприємстві// Облік: теорія і практика. Науково-практичний журнал – 2007, №6. – С. 9-16.

4. Організація бухгалтерського обліку: Навч. Посібник для студентів вузів/ Ф.Ф. Бутинець, О. В. Олійник, М.М. Шигун, М.С. Шулепова 2-е вид., доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2001.